

mevzu

sosyal bilimler dergisi | journal of social sciences

e-ISSN 2667-8772

mevzu, Mart/March 2023, s. 9: 605-629

Ankara'da Evlenme Hazırlığında Bulunan Çiftlerin Evlilik Rol Beklentileri

Marriage Role Expectations of Couples Preparing for Marriage in Ankara

Serkan YORGANCILAR

Dr., Bağımsız Araştırmacı,
PhD, Independent Researcher,
Ankara / Turkey
serkanyorgancilar@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-8438-2012

DOI: 10.56720/mevzu.1232923

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 11 Ocak/ January 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 3 Mart/ March 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Mart/ March 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mart/ March 2023

Atıf / Citation: YORGANCILAR, S. (2023). Ankara'da Evlenme Hazırlığında Bulunan Çiftlerin Evlilik Rol Beklentileri *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (Mart 2023): 605-629 DOI: 10.56720/mevzu.1232923

İntihal: Bu makale, ithenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by ithenticate. No plagiarism detected.

web:<http://dergipark.gov.tr/mevzu>|mailto:mevusbd@gmail.com

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz*

Çalışmanın amacı Ankara'da evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin evlilik öncesinde aile içi rollere ilişkin rol beklentilerini ortaya koymaktır. Toplumsal bir kurum olarak ailenin değişen yönleriyle birlikte yeni çiftlerin aile yapısı hakkında nicel bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın örneklemi Ankara'da evlenme hazırlığında bulunan çiftler arasından rastgele seçilmiştir. Çalışmada kırk sorudan oluşan Köksal ve İlhan tarafından geliştirilmiş olan "Evlilik Rol Beklenti Ölçeği" kullanılmıştır. Evlilik rol beklentileri gelenekselci ve eşitlikçi olmak üzere iki faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırma 2022 yılı Kasım ve Aralık aylarında yapılmış ve çalışmada 481 katılımcıya anket uygulanmıştır. Ankara'nın metropol ilçelerinde uygulanmış, taşra ilçeleri araştırma dışı tutulmuştur. Elde edilen veriler SPSS 24 programı ile analiz edilmiştir. 481 katılımcı üzerinde gerçekleştirilen araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre eğitim durumu, gelir düzeyi ve bireyin yetişmiş olduğu aile yapısına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Evlenme hazırlığında bulunan çiftler farklı rol beklentileri ile evlilik kurumunu yeniden yapılandırmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, aile, rol, toplumsal cinsiyet.

Abstract

The aim of the study is to reveal the role expectations of the couples who are preparing for marriage in Ankara regarding their domestic roles before marriage. A quantitative research was conducted on the family structure of new couples, along with the changing aspects of the family as a social institution. The sample of the study was randomly selected among the couples who were preparing to get married in Ankara. The "Marriage Role Expectation Scale" developed by Köksal and İlhan, consisting of forty questions, was used in the study. Marriage role expectations were evaluated on two factors: traditionalist and egalitarian. The research was carried out in November and December of 2022 and a questionnaire was applied to 481 participants in the study. The survey was applied in the central districts of Ankara, and the pro-

* Ankara Bilim Üniversitesi Etik Kurul'u tarafından değerlendirilen bu çalışma 2022/10 sayılı yazı ile uygun bulunmuştur.

vincial districts were excluded from the research. The obtained data were analyzed with SPSS 24 program. According to the findings obtained at the end of the research carried out on 481 participants, significant differences were found according to the educational status, income level and family structure of the individual. Couples who are preparing for marriage are restructuring the institution of marriage with different role expectations.

Keywords: Marriage, family, role, gender.

Giriş

Türk Dil Kurumuna göre aile evlilik ya da kan bağına dayanan bir birlik-telik olup, karı, koca ve çocuklarla birlikte kardeşler arasındaki ilişkilerin sürdürüldüğü toplumun en küçük birimidir (TDK, 2023). Bir başka tanıma göre ise aile kan, evlilik ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örtülü bir grup özelliğini barındırmakla birlikte zaman içerisinde değişimlere ayak uydurarak varlığını sürdüren esnek bir toplumsal birimdir (Marshall, 1999, s. 7-8). Türkdoğan 'da aileyi topluma kimlik kazandırıcı bir sosyal sistem olarak tanımlamıştır (Türkdoğan, 1991, s. 24).

İnsanlık tarihi boyunca her toplumda farklı biçimlerde aile var olmuştur. Aile yapısı tarihin her çağında, bir cemiyetin bütün hayatında aynı kalmamıştır (Fındıkoğlu, 2011, s. 253). Bu bakımdan ailenin tek bir formundan bahsedilememektedir. Toplumbilimciler aile yapılarını ayırt edebilmek için ailenin kuruluş biçimine, aile fertlerinin sayısına göre, aile içi ilişkilerde gücü elinde bulunduranın durumuna göre farklı isimlendirmeler yapmışlardır. Bütün bunlarla birlikte ailenin ortak özellikleri arasında hane halkının aynı evde yaşamaları gösterilmektedir. Aynı evde duygusal ve hukuki bir birliktelikle oluşturulan aileler kendi aralarında her türlü iş birliğini yaptıkları gibi aralarında çeşitli bağlar kurmuşlardır. Aile birbirleriyle evlenme veya kan bağıyla kurulabilmektedir. Ailede bireyler arası etkileşim sürekli kurulmakta ve her bireyin farklı bir rolü bulunmaktadır. Anne-baba veya karı-koca rolleri olduğu gibi kardeş ve çocuk rolleri de bulunmaktadır.

Aileler içinde buldukları sosyo-kültürel yapıdan etkilenen toplumsal kurumlar olarak var oldukları kültürün çok çeşitli öğelerini kendi bünyelerinde taşımaktadırlar. En genel anlamda modern ve geleneksel aile olarak iki tip aile biçimi kabul edilmiştir. Geleneksel toplumlarda aile modern ailelere göre

daha farklı toplumsal rolleri yerine getirmiştir. Günümüzde ise modernleşmenin etkisiyle geleneksel aileler çekirdek aileye dönüşmüştür. Dolayısıyla tarihsel süreç içerisinde aile kavramının yapısı, türevleri ve işlevleri değişmiştir. Günümüzde aile konusunda ataerkil, anaerkil ve modern aileler şeklinde üçlü bir tasnif yapılmaktadır (Macionis, 2022, s. 465). Ataerkil aile yapısının özellikleri aile içinde otorite babaya aittir, soy babadan gelir, kadının hakları kısıtlıdır, kadının mirastan pay hakkı adil değildir ve aile kurumunda gelenekler belirleyicidir. Anaerkil ailelerde ise aile içerisinde otorite anneye aittir, soy anneden gelir, kadın hakları artmıştır (Aile, 1989, s. 196-197). Modern ailelerde ise aile içi otorite kadın ve erkek arasında paylaşılmaktadır. Soy hem anadan hem de babadan gelmektedir.

1. Aile Sosyolojisine Kuramsal Yaklaşımlar

Aile hakkında literatüre bakıldığında kuramsal pek çok tartışmanın yapıldığı görülmektedir. Aile sosyal teoride gerek sosyolojinin, gerekse psikoloji, siyaset bilimi, teoloji, hukuk vb. gibi pek çok disiplinin gündeminde yer almış temel konulardan biridir. Ancak bu yazının gündemi ağırlıklı olarak sosyolojik veya psikolojik bağlamı takip ettiği için diğer bilim dallarını yerine aile hakkında literatürde tartışılmış sosyolojik/psikolojik yaklaşımlar değerlendirilecektir. Buna göre dikkat çekici bir başlangıç olarak sembolik etkileşimciliğin görüşlerine bakılabilir. Zira sembolik etkileşimci yaklaşımın aile hakkındaki görüşleri konu bağlamını tahkim etmek adına önem taşımaktadır.

Sembolik etkileşimcilere göre aile bireylerin yaşam döngüsü içerisinde sürdürdükleri anlam arayışları içerisinde oluşturdukları bir yapı olarak tanımlanmıştır. Herbert Mead, Blumer, H. Cooley ve Thomas'ın görüşleri doğrultusunda şekillenen sembolik etkileşimcilere göre bireyler harekete geçmeden önce karşıdakinin ne yaptığını anlamlandırır (Marshall, 1999, s. 647-648). Bu anlamlandırma karşıdakinin yapmış olduğu sembol ve işaretler üzerinden gerçekleşir. Sembolik etkileşimciler toplumsal yaşamın temel örüntülerini anlamlandırmaya çalıştıkları gibi aile ve boşanma konusunu da semboller ve işaretler üzerinden anlamlandırmaya çalışmışlardır. "Duygusal doyum" ve "aşk sembolü" anahtar kavramları üzerinden aileyi yorumlayan sembolik etkileşimciler ilk olarak modern toplumlarda ailenin kuruluşunda önemli bir unsur olarak gördükleri eş seçimi üzerinde durmuşlardır. Bu yaklaşımı savu-

nan sosyologlar modern toplumlarda ikincil ilişkilerin daha baskın olmasından dolayı ilişkilerin geçici ve yüzeysel olduğunu kabul ederler. İlişkilerin geçici ve yüzeysel olması ise bireyleri yalnızlaştırmakta ve insanlar bir gerilimin içinde yaşamaktadırlar. Aile kurumu tam da bu gerilimin ortasında duygusal doyumu sağlayarak bireyleri gerilimden kurtarıcı bir rol oynamaktadır. Kasapoğlu'na göre sembolik etkileşimcilere göre aile kurumunun bir diğer önemli unsuru da karşı iki cinsin birbirlerine ilgi gösterme beklentilerini karşılamasıdır (Kasapoğlu, 2011, s. 5-7).

Yapısal işlevselciler ise aileyi toplumu oluşturan sistemin parçalarından birisi olarak değerlendirmişlerdir. Yapısal işlevselcilere göre toplum koruyucu, bütünleştirici, yönlendirici ve uygulayıcı alt sistemlerden oluşmaktadır. Onlara göre ailenin toplumsal sistemde belirli görevleri bulunmaktadır. Bu görevlerin en başında toplumsal sistemde uyumu sağlamak gelmektedir. Bununla birlikte aile çeşitli rollerin dağıtıldığı, bireylerin toplumsallaşması için gerekli adımların atıldığı, toplumsal sistemin değer yargılarının öğretildiği yerdir. Aile konusunda sembolik etkileşimciler bireye odaklanırken yapısal işlevselcilerin ailenin yapısı ve işleyişi üzerine odaklandıkları görülmektedir. Ailenin normları, adetleri, gelenekleri bu yaklaşım tarafından değerlendirilmiştir. Comte, Durkheim ve Spencer gibi bu yaklaşımın belirleyici isimleri ailenin işlevleri konusunda düzen, dayanışma, uyum, anomi gibi kavramlar üzerinden değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Durkheim aileyi toplumun doğduğu tohum olarak görmüş ve ailenin bir zamanlar kendi kendine yeterli olan eksiksiz bir sosyal organizma olduğunu belirtmiştir (Hill, 2011, s. 25). Organizmacı yaklaşımın savunuculuğunu yaptığı ve toplumun bir insan bedenine ve onun uzuvlarına benzetildiği görüşler doğrultusunda toplumun temelinde aile bulunmaktadır. Bourdieu gibi yapısalcılar ise ailenin kültürel sermaye aktarımı yoluyla toplumda yerine getirdiği işlevler ve sonuçları ile ilgilenmişlerdir (Swartz, 2011, s. 111).

İşlevselciler ailenin yapısını sanayi öncesi toplumlar ve sanayi sonrası toplumlar olmak üzere iki farklı kategoride incelemişlerdir. Parsons, sanayi öncesi toplumlarda ailenin ana üretim birimi olduğunu ve ailede emek-yoğun üretim yapıldığını belirtmiştir. Ona göre uyum sağlama, bütünleşme ve devamlılığı modern toplumlarda ekonomik alt-sistem, cemaatvari yapılar, okul ve aile sağlamaktadır (Parsons, 1954, s. 45). Sanayi öncesi toplumda geleneksel

aileler, sanayi toplumlarında ise çekirdek ailelerin olduğunu öne sürmüşlerdir. Genel olarak işlevselciler aileyi ekonomik üretimin yeri, çocukların toplumsallaştıkları mekân ve üreme/çoğalma yeri olarak yorumlamışlardır (Kasapoğlu, 2011, s. 11-14).

Aile toplumsal bir kurum olarak zaman içerisinde değişmektedir. Bu değişim aileyi oluşturan bireylerin sayısından aile içi ilişkilerde bireylerin oynadığı rollere kadar birçok farklı unsuru içermektedir. Geleneksel aile yapılarından modern aileye geçiş süreci ailenin çok farklı işlevlerinin değişimine neden olmuştur (Golombok, 2015). Bu bağlamda aile yapısı donuk, statik ve değişime kapalı bir yapı değildir. Örneğin kabile toplumlarında aileler arasında yaygın bir yatay bağ bulunmaktadır. Bu yaygın yatay yay ekonominin, siyasetin, savaşın ve dinin ana temeli olarak işlev görmüştür (Collins, 1988). İşlevselci yaklaşıma göre ailenin geçirdiği değişimin izleri çeşitli araştırmalar yapılarak ortaya konulabilmektedir. Burada ailenin işlevi ailenin yaptığı ya da yaptığı farz edilen şeydir (Collier, 1995, s. 56-57). Çeşitli ampirik araştırmalar ve istatistiki veriler bu değişimi analiz etmede kullanılabilmektedir. Sosyologlara göre özellikle 1960'lı yıllardan sonra hızlı bir biçimde yaşanan toplumsal değişimler sonucunda aile yaşamıyla ilgili tartışmalar başlamış ve ailenin yapısıyla ilgili endişeler artmıştır (Rodger, 1996, s. 5). Bu araştırmalarda evlenme yaşı, çocuk sayısı, boşanma oranı, yoksulluk, yaşanan konut yapısı gibi ailenin özellikleri ortaya konulmuştur.

Çatışma kuramı toplumsal bir kurum olarak aileyi tanımlamak için değişme, bütünleşme ve çatışma kavramlarından yararlanmıştır. Çatışma kuramının önemli isimlerinden olan Dahrendorf'a göre çatışma kuramının temeli her toplumda her zaman gerçekleşen sosyal değişimle birlikte çatışmanın da var olduğudur. Ona göre çatışma, Marksistlerin iddia ettikleri gibi sadece sınıflar arası ilişkilerden meydana gelmez. Otoritenin olduğu her ilişki çatışma içerir. Otorite ise toplumun en küçük yapı taşı olan aileden başlayarak geniş toplumsal katmanlara kadar varlığını hissettiren bir olgudur. Bu bağlamda otorite ilişkisi karşılıklı etkileşim/iletişim ilişkisi olan her yerde ortaya çıkabilen bir durumdur.

Çatışmacı kuramın Marksist düşünürlerine göre alt-yapı tüm kurumları etkilediği gibi aileyi de etkiler (Blundell, McNeill, & Griffiths, 2003, s. 27). Aile,

kapitalizmin çelişkilerinden ve etkilerinden kendini koruyamaz. Kapitalizmin yeniden üretildiği yer ailedir. Tüketim ilişkilerinin en belirleyici mekânı da ailedir. Bu bakımdan aile, ihtiyaçların sürekli ve yeniden yaratıldığı mekânsal birlikteliktir. Evliliği erkek egemenliğinin sürdürülerek toplumsal eşitsizliğin üretildiği bir kurum olarak ta gören çatışmacılar kadının haklarının da bu şekilde elinden alındığını belirtmektedir (Blundell, McNeill, & Griffiths, 2003, s. 28).

Aile, hem kendi içerisinde hem de diğer toplumsal kurumlarla etkileşim içerisinde. Bu etkileşimi sağlayabilmek için belirli bazı işlevleri yerine getiren aile rol, statü ve gelenekleri yeniden üretir. Ailenin yerine getirdiği bu yeniden üretimler fonksiyonel bağlar olarak isimlendirilebilir. Geçmişte aileler bu fonksiyonel bağları yerine getirebilmek amacıyla geniş aile şeklinde kurulmaktaydı. Geniş aileler içerisinde buldukları toplumda kendi başına yeterli bir eko-sistem kurma yeteneği sayesinde ekonomik fonksiyonu yerine getirmektedir. Aile üyelerinin toplumdaki sosyal statüleri ise prestij fonksiyonu olarak tanımlanabilir. Bunun yanında aileler eğitim fonksiyonu, koruyucu fonksiyon, dinsel fonksiyon ve sevgi fonksiyonlarını yerine getirmektedirler. Sanayi toplumlarında geniş aileler bu fonksiyonların birçoğunu kaybetmişlerdir. Dolayısıyla geniş ailelerin yerini çekirdek aileler almıştır. Tarım toplumlarında aile çok fonksiyonlu yapılar modern toplumlarda bu fonksiyonların birçoğu farklı kurumlar tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Davis çekirdek ailenin çoğalma, bakım, yerleştirme ve sosyalizasyon işlevlerini yerine getirdiğini belirtmiştir. Parsons 'ta çekirdek ailenin üreme ve sosyalleşme ile birlikte psikolojik tatmini yerine getirdiğini belirtmiştir (Blundell, McNeill, & Griffiths, 2003, s. 28). Murdock ise toplumların ayakta kalabilmeleri için ailenin dört fonksiyonu yerine getirmesi gerektiğini belirtmiştir. Ona göre bu dört fonksiyon: cinsel ihtiyaçların karşılanması, ekonomik işbirliğinin sağlanması, üreme-çoğalma ve çocuk bakım ve eğitimidir (Davies & Tivey, 2017, s. 68).

Kuramsal yaklaşımlar bağlamında ülkemizdeki aile yapılarıyla ilgili değerlendirmelere bakıldığında Türkiye'de aile tipleştirmelerinde gerek kasaba (Kıray, 1982) gerekse gecekondulu ailesi (Yasa, 1966) olarak sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüze aile yapısında farklılıklar doğal bir seyir işlemiş ve aile yapısı değişmiştir. Günümüz modern aileleri geçmişin geleneksel aile yapılarından daha farklı özellikler taşımaktadır. Ailenin

işlevleri bakımından zaman içerisinde toplumun ihtiyaçlarına cevap veren yönleri kendilerini değiştirerek varlıklarını korurken, bunun tam aksi ise toplumsal ihtiyaçlara cevap vermeyen özellikleri ortadan kalkmıştır. Bu duruma örnek olarak aile içerisinde çocukların konumu ve ailede çocuk eğitimi gösterilebilir. Geleneksel toplumlarda aile içerisinde çocuklar daha sınırlı haklara sahipken günümüz modern toplumlarında çocukların aile içlerinde daha geniş haklara sahip olmaktadır. Bununla birlikte çocukların aile içi eğitimleri de değişime örnek olarak gösterilebilir. Yetişkinler ve çocuklardan oluşan, sorumlulukları paylaşan bir sistem olarak aile çocukların doğuştan üye oldukları en küçük kurumdur. Bu bağlamda çocuklar için ilk eğitim yeri ailedir. Çocuklar, ailelerinden kültür aktarımları yoluyla çeşitli normları ve kuralları öğrenirler. Çocuğun evrene karşı ilk deneyimlerini yaşadığı bir yer olarak ev/hane ailenin yaşadığı mekândır. Fiziksel ve ruhsal gelişimi bu hane içinde şekillenen çocuklar için aile yaşam boyu bir eğitim yeri olarak işlev görmektedir. (Richman & Landsdown, 1988) Modern toplumlarda çocuğun eğitiminde ailenin yerini okullar almıştır. Erken yaşta eğitim kurumları sayesinde çocuklar çok daha küçük yaşlarda eğitim sisteminin içerisine girerek sosyalleşmektedirler. Çocukların sosyalleşme süreçlerinde ailenin yeri çok önemli olmakla birlikte modern toplumlarda sosyalleşmenin daha yoğun olduğu mekânlar eğitim kurumları olmuştur. Bireyin doğumu ile başlayan ve yaşam boyu süren, içerisinde yaşadığı toplumla uyumlu ve düzenli ilişkiler kurmasına yarayan sosyalizasyon ailede başlamaktadır. Yaşam boyu süren sosyalizasyon süreci bireylerin toplumsal yaşamda doğru-yanlış bilgisine sahip olması, duygularını kontrol etmeyi öğrenmesini ve toplumsal rollere uygun hareketler geliştirmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyalizasyon toplumla uyumlulaşmayı, bütünleşmeyi ve özdeşleşmeyi sağlamaya hizmet etmektedir.

Sosyalleşme, kültürün sembollerini, inançlarını ve tutumlarını edinilen süreçtir (White & Klein, 2007, s. 101). Sosyalleşme sadece okul ve aile tarafından yürütülen bir süreç değildir. Sosyalleşme bu iki toplumsal yapının da üzerinde çok daha fazla araç ile yürümektedir. Bütün öğrenme sürecini kapsayan sosyalleşme, öğrenme-öğretmeyi içeren her türlü araç ile gerçekleşmektedir. Bu bağlamda çocukluk dönemi sosyalleşmesi birinci dönem sosyalleşme, çocukluk sonrası sosyalleşme ise ikincil sosyalleşme olarak ifade edilmektedir. Sembolik etkileşimcilere göre çocukların ailede sosyalleşmesi, çocukla-

rın iletişime geçtiği her varlığa bir anlam yüklemesi ile başlar ve bu anlamlar zaman içerisinde sembolleştirmelere dönüşerek sosyalleşmeye hizmet eder.

2. Gelenekselden Çekirdek Aileye Aile İçi Roller

Geleneksel ailelerinin yerini günümüzde çekirdek ailelerin aldığı görülmektedir. Genel tanımlamalara baktığımız zaman her iki aile biçiminin aile üye sayıları, yaşam pratikleri ve aile içi rol dağılımlarında önemli farklılıklar mevcuttur. Modernleşme yaşamın tüm alanlarında köklü değişimler yarattığı gibi ailelerde de yapısal değişimler gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan da ileri endüstri toplumlarına geçiş aile yapılarını doğrudan etkilemiştir (Türkdoğan, 1991, s. 24-25).

Birincil ilişkilerin egemen olduğu çekirdek aileler modernleşmeyle birlikte ailenin geçmişte de sürdürmekte olduğu bazı toplumsal rolleri hala devam ettirmektedir. Ailelerde annelik, babalık ve çocukluk olarak toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılaşan roller bulunmaktadır. Modern ailelerde evin ekonomisi genellikle kadın ve erkek arasında paylaşılmaktadır. Dolayısıyla modern aile içi rollerde en büyük değişim babanın ailenin ekonomik sorumluluğunu tek başına sürdürme rolünde meydana gelmiştir. Geleneksel aile modelinde iş gücü ihtiyacı nedeniyle daha fazla sayıda çocuğa ihtiyaç duyulduğu varsayılmıştır. Ancak modern toplumlarda çocuğa biçilen bu rol değişmiş, çocuk sorumlu olunan bir varlığa dönüşmüştür (Macionis, 2022, s. 471). Yüksek gelire sahip toplumlarda çocuk sayısı düzenli olarak düşmektedir.

Kadınlar eğitim düzeylerinin artması ve çalışma hayatına aktif katılımları sonucunda ekonomik kazanç elde ederek ekonomik özgürlüklerine kavuşmuşlardır. Kadınların ekonomik özgürlüklerini kazandıkları ailelerde aile içi ilişkilerde roller farklılaşmıştır. Aile içi rollerin değişmesiyle birlikte aile yapısı da dönüşüm geçirmektedir. Geleneksel ailelerde sadece kadın tarafından yerine getirilmesi beklenen davranışlar erkekler tarafından da yerine getirilmeye başlamıştır. Ailenin devamlılığı, sorumluluk paylaşımı, ev içi işlerin yerine getirilmesi, çocuk yetiştirme gibi konularda anne/baba bu görevleri paylaşmaya başlamıştır. Aile içi rol dağılımında sadece kadının değil erkeklerin ve çocuklarında rolleri değişmiştir. Örneğin geleneksel Türk aile yapısında baba, çocuğun yetişmesinde önemli görevleri olduğu gibi ailenin maişetini

den de tek sorumlu kişiyken günümüz ailelerinde kadınlarda sorumlu olmaya başlamıştır (Turan, 1992, s. 78). Bu durumda aileyi, eleştirel/çatışmacı yaklaşımı savunan düşünürler, iktidar örüntüleri ile kurulmuş eşitsiz ve asimetrik yapılar olarak tanımlamışlardır. Ev içi karar alma mekanizmalarının nasıl işletildiği, ev içi üretimin nasıl dağıtıldığı gibi konular üzerinde yoğunlaşarak aile içi rol dağılımlarını değerlendirmişlerdir.

Evlilikte aile içi etkileşimde roller çift taraflı olarak dağılmıştır. Bu rollerden öncelikli olanı kişinin bir eş olarak kendine karşı olan rolleridir. Evli çiftlerin eşlerine karşı olan rolleri ise ikinci rollerdir. Kadın veya erkek evlilik ilişkisi içerisinde eşinden belirli bazı rolleri yerine getirmesini beklemektedir. Beklentiler, gelenek ve görenekler, yetişme tarzı, sosyo-ekonomik durum gibi birçok faktör eşlerin birbirlerinden beklediği rollerin dağılımını değiştirmektedir.

3. Yöntem

Ankara Bilim Üniversitesi Etik Kurul'u tarafından değerlendirilen bu çalışma 2022/10 sayılı yazı ile uygun bulunmuştur. Etik kurul onayının ardından kurumlardan da gerekli resmi izinler alınmıştır. Araştırma Ankara ili ile sınırlandırılmıştır. Anket uygulama alanı ise resmi olarak evlendirme yetkisi taşıyan belediyelerin ilgili birimleri seçilmiştir. Evlilik hazırlığında olan çiftler, resmi süreçlerin başlaması için kanunen belirlenmiş olan evlilik belgelerini hazırladıktan sonra nikâh tarihini belirlemektedirler. Ankara'da büyükşehir belediyesi de dâhil olmak üzere tüm belediyeler evlendirmeye kanunen yetkililerdir. Araştırmanın sadece Büyükşehir sınırları içerisinde kalan çiftlerle sınırlandırılmış olması anket uygulanacak çiftlere daha kolay ulaşılabilir olmasından dolayı tercih edilmiştir. Bu evlenen çiftler arasında rastgele örneklem seçimi kullanılarak 481 kişi seçilmiştir. Katılımcıların 265'i (%55,1) kadın, 216'sı (%44,9) erkektir. Katılımcıların yaşları 18 ile 60 arasında değişmektedir. Veri toplama araçlarında kişisel bilgi formu hazırlanarak katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir düzeyine ilişkin bilgiler toplanmıştır. Çalışmada kırk sorudan oluşan Köksal ve İlhan tarafından geliştirilmiş olan "Evlilik Rol Beklenti Ölçeği" (Köksal & İlhan, 2018) kullanılmıştır. Çalışmada gelenekselci ve eşitlikçi olarak iki şekilde sınıflandırılan ve evlilikte bir eşin diğerinden yap-

ması gerekenleri ve kaçınması gereken davranışları içeren rol beklentileri tespit edilmiştir.

Tablo 1 *Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği Güvenilirlik Analizi*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cronbach's Madde	
	Alpha	Sayısı
Eşitlikçi	0,918	20
Geleneksel	0,810	20
Evlilik Rol Beklentisi	0,865	40

Katılımcıların; 40 maddeden oluşan evlilik rol beklentileri anketi uygulanmıştır. Uygulanan anketin Cronbach's Alpha değeri 0,865 çok yüksek güvenilirlik oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde eşitlikçi ve gelenekselci boyutlarında güvenilirlikleri yüksek ve çok yüksek düzey olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur. Bu hipotezler:

H₁: Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık gösterir.

H₂: Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeyleri aile tipine göre farklılık gösterir.

H₃: Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeyleri yaşlarına göre farklılık gösterir.

H₄: Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık gösterir.

H₅: Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeyleri mesleklerine göre farklılık gösterir.

H₆: Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeyleri gelir durumlarına göre farklılık gösterir.

H₇: Evlilik rol beklentileri ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.1 Verilerin Analizi:

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 24 programı ile analiz edilmiştir. Demografik özelliklerine göre dağılımların ortaya konması ise betimleyici analizlerden frekans ve yüzde analizi kullanılarak yapılmıştır. Ölçeklerin betimleyici analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile konulmuştur. Güven düzeyi %95 olarak test edilerek ölçeklerden çıkarılan puanlar 2'li gruplarla t-testi, 2'den fazla olanlar ise tek yönlü anova analizi ile değerlendirilmiştir. Cronbach's alpha analizi ise ölçeklerin güvenilirlikleri için yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin kendi arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

4. BULGULAR:

4.1 Frekanslar:

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcıların değişkenlere göre dağılımları analiz edilmiştir. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir durumu ve aile tipi konusunda elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Tablo 2 Katılımcıların Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişkenler	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	265	55,1
	Erkek	216	44,9
Yaş	17-22 yaş	20	4,2
	23-28 yaş	200	41,6
	29-34 yaş	158	32,8
	35-40 yaş	63	13,1
	41 yaş ve üzeri	40	8,3
Eğitim Durumu	İlköğretim	18	3,7
	Lise	116	24,1
	Üniversite	273	56,8
	Yüksek lisans ve üzeri	74	15,4
Meslek	İşsiz	26	5,4
	Ev hanımı	41	8,5
	Özel sektör çalışanı	227	47,2

	Kamu sektörü çalışanı	104	21,6
	Serbest çalışan	39	8,1
	Diğer	44	9,1
Gelir Durumu	1000-5000 TL	161	33,5
	5000-8000 TL	175	36,4
	8000-11000 TL	90	18,7
	11000 TL ve üzeri	55	11,4
Aile Tipi	Geniş aile	38	7,9
	Çekirdek aile	443	92,1
	Toplam	481	100,0

Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde; %55,1'inin kadın, %44,9'unun erkek olduğu, %4,2'sinin 17-22 yaş, %41,6'sının 23-28 yaş, %32,8'inin 29-34 yaş, %13,1'inin 35-40 yaş, %8,3'ünün 41 yaş ve üzeri olduğu, %3,7'sinin ilköğretim mezunu, %24,1'inin lise mezunu, %56,8'inin üniversite mezunu, %15,4'ünün yüksek lisans ve üzeri olduğu, %5,4'ünün işsiz, %8,5'inin ev hanımı, %47,2'sinin özel sektör çalışanı, %21,6'sının kamu sektörü çalışanı, %8,1'inin serbest çalışan ve %9,1'inin diğer meslek sahibi olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %33,5'inin 1000-5000 TL, %36,4'ünün 5000-8000 TL, %18,7'sinin 8000-11000 TL, %11,4'ünün 11000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca %7,9'unun geniş aile, %92,1'inin çekirdek aile olduğu belirlenmiştir.

4.2. Evlilik Rol Beklentileri Düzeylerine Ait Analiz Sonuçları:

Evlilik rol beklentileri düzeylerine ait analiz sonuçlarında eşitlikçi ve geleneksel olup olmadıkları değerlendirilmiştir.

Tablo 3 *Evlilik Rol Beklentileri Düzeylerine Ait Normallik Testi Sonuçları*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Kolmogrov-Smirnov			Merkezi Eğilim Ölçümleri			
	Statistik	Sd	p	\bar{x}	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Eşitlikçi	0,059	481	0,000	2,7 2	2,65	0,298	-0,683
Geleneksel	0,188	481	0,000	4,6 2	4,80	-1,192	0,424

Evlilik Rol Beklentisi	0,086	481	0,000	3,67	3,65	0,441	-0,361
------------------------	-------	-----	-------	------	------	-------	--------

Çalışmada normallik testleri yapılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde veri dağılımları ± 2 değer aralığında olduğu için normal kabul edilmiştir (George & Mallery, 2010).

Tablo 4 Evlilik Rol Beklentileri Düzeylerine Ait Betimsel Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	\bar{x}	s.s.
Eşitlikçi	2,72	1,01
Geleneksel	4,62	0,42
Evlilik Rol Beklentisi	3,67	0,52

Katılımcıların evlilik rol beklentileri düzeylerine ait betimsel bulgular incelendiğinde; evlilik rol beklentileri düzeyleri genel ortalamasının ($\bar{x}=3,67$) yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların evlilik rol beklentileri ölçeğine ait alt boyut ortalamaları incelendiğinde; eşitlikçi düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=2,72$) orta ve geleneksel düzeyleri ortalamasının ($\bar{x}=4,62$) çok yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5 Evlilik Rol Beklentisi Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{x}	s.s	T	SD	P
Eşitlikçi	Kadın	265	2,53	1,01	-	479	0,000*
	Erkek	216	2,95	0,96	4,645		
Geleneksel	Kadın	265	4,65	0,41	1,649	479	0,100
	Erkek	216	4,59	0,42			
Evlilik Rol Beklentisi	Kadın	265	3,59	0,52	-	479	0,000*
	Erkek	216	3,77	0,50	3,800		

*p<0.05

Evlilik rol beklentisi düzeylerinin araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyabilmek için t-testi yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda evlilik rol beklentisi düzeylerinin araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=-3.800$; $p=0.000$; $p<0.05$). Kadınların ($\bar{x}=3,59$) evlilik rol beklentisi düzeyleri erkeklere ($\bar{x}=3,77$) göre daha dūřüktür. Evlenme hazırlığında ki kadınların erkeklerden daha fazla rol değişimi beklediği görülmekle birlikte evlenecekleri çiftlerin yetiştikleri sosyo-kültürel ortamı bildiklerinden olsa gerek şimdilik bu konuda daha az beklentiye sahiptirler. Aynı şekilde eşitlikçi çiftler arasında da cinsiyetlere göre farklılıklar tespit edilmiştir ($t=-4.645$; $p=0.000$; $p<0.05$). Kadınların ($\bar{x}=2,53$) eşitlikçi düzeyleri erkeklere ($\bar{x}=2,95$) göre daha dūřüktür. Bu sonuca göre H_1 hipotezi ölçek genelinde ve eşitlikçi alt boyut özneli için kabul edilmiştir.

Tablo 6 Katılımcıların Evlilik Rol Beklentisi Düzeylerinin Aile Tipine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Aile Tipi	n	\bar{x}	s.s	T	sd	P																						
Eşitlikçi	Geniş aile	38	2,85	0,77	1,041	479	0,303																						
	Çekirdek aile	443	2,71	1,03				Geleneksel	Geniş aile	38	4,41	0,46	-	2,976	479	Çekirdek aile	443	4,64	0,41	0,005*	Evlilik Rol Beklentisi	Geniş aile	38	3,63	0,39	-	479	0,507	Çekirdek aile
Geleneksel	Geniş aile	38	4,41	0,46	-	2,976	479																						
	Çekirdek aile	443	4,64	0,41				0,005*																					
Evlilik Rol Beklentisi	Geniş aile	38	3,63	0,39	-	479	0,507																						
	Çekirdek aile	443	3,68	0,53				0,668																					

* $p<0.05$

Katılımcıların evlilik rol beklentisi düzeylerinin geniş aileden gelen ya da çekirdek ailede yetişmiş çiftler arasında ne tür bir farklılık gösterdiğine dair yapılan t-testi sonucunda aile tiplerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. ($t=-2.976$; $p=0.005$; $p<0.05$). Geniř aile olanların ($\bar{X}=4,41$) geleneksel düzeyleri çekirdek aile olanlara ($\bar{X}=4,64$) göre daha dūřüktür. Bu sonuca göre H_2 hipotezi geleneksel alt boyutu özneli için kabul edil-

miştir.

Tablo 7 Katılımcıların Evlilik Rol Beklentisi Düzeylerinin Yaşlarına Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Yaş	n	\bar{x}	s.s	F	P	Scheffe
Eşitlikçi	17-22 yaş ⁽¹⁾	20	2,86	1,14	5,245	0,000*	(5-2) (5-3)
	23-28 yaş ⁽²⁾	200	2,58	0,98			
	29-35 yaş ⁽³⁾	158	2,66	0,91			
	36-42 yaş ⁽⁴⁾	63	2,93	1,06			
	43 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	40	3,29	1,14			
Geleneksel	17-22 yaş ⁽¹⁾	20	4,75	0,22	2,860	0,023*	(5-2) (5-3)
	23-28 yaş ⁽²⁾	200	4,66	0,41			
	29-35 yaş ⁽³⁾	158	4,61	0,43			
	36-42 yaş ⁽⁴⁾	63	4,61	0,37			
	43 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	40	4,44	0,48			
Evlilik Rol Beklentisi	17-22 yaş ⁽¹⁾	20	3,80	0,56	2,955	0,020*	(5-2) (5-3)
	23-28 yaş ⁽²⁾	200	3,62	0,48			
	29-35 yaş ⁽³⁾	158	3,63	0,48			
	36-42 yaş ⁽⁴⁾	63	3,77	0,56			
	43 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	40	3,87	0,69			

*p<0.05

Anova testi ile katılımcıların evlilik rol beklentilerinin farklı yaş gruplarına göre anlamlılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Evlilik rol beklenti düzeylerinin araştırmaya katılanların yaş farklılıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. (F=2.955; p=0.020; p<0.05). 43 yaş ve üzeri olanların (\bar{X} =3,87) evlilik rol beklentisi düzeyleri 23-28 yaş olanlara (\bar{X} =3,62) ve 29-35 yaş olanlara (\bar{X} =3,63) göre daha yüksektir. Yaş farklılıklarına göre eşitlikçi olanların farklılıklarının da anlamlı olarak tespit edildiği araştırmada (F=5.245; p=0.000; p<0.05), 43 yaş ve üzeri olanların (\bar{X} =3,29) eşitlikçi

düzeyleri 23-28 yaş olanlara ($\bar{X}=2,58$) ve 29-35 yaş olanlara ($\bar{X}=2,66$) göre daha yüksektir. Bir başka unsur olan geleneksel düzeylerine baktığımızda da yaş farklılıkları arasında anlamlılık tespit edilmiştir ($F=2.860$; $p=0.023$; $p<0.05$). 43 yaş ve üzeri olanların ($\bar{X}=4,44$) geleneksel düzeyleri 23-28 yaş olanlara ($\bar{X}=4,66$) ve 29-35 yaş olanlara ($\bar{X}=4,61$) göre daha düşüktür.

Dolayısıyla evlilik içerisinde ki rol dağılımında yaş unsuru önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda H_3 hipotezi, katılımcıların evlilik rol beklenti düzeyleri yaşlarına göre farklılıklar gösterdiği kabul edilmiştir. Ayrıca H_3 hipotezi eşitlikçi ve geleneksel alt boyutlarda da kabul edilmiştir.

Tablo 8 *Katılımcıların Evlilik Rol Beklentisi Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Değerlendirilmesi*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{x}	s.s	F	p	Scheffe
Eşitlikçi	İlköğretim ⁽¹⁾	18	3,76	0,72	53,504	0,000*	(4-1) (4-2)
	Lise ⁽²⁾	116	3,48	1,00			
	Üniversite ⁽³⁾	273	2,46	0,84			
	Yüksek lisans ve üzeri ⁽⁴⁾	74	2,23	0,81			
Geleneksel	İlköğretim	18	4,76	0,28	0,880	0,451	
	Lise	116	4,64	0,39			
	Üniversite	273	4,61	0,44			
	Yüksek lisans ve üzeri	74	4,61	0,40			
Evlilik Beklentisi	İlköğretim ⁽¹⁾	18	4,26	0,39	55,662	0,000*	(4-1) (4-2)
	Lise ⁽²⁾	116	4,06	0,55			
	Üniversite ⁽³⁾	273	3,54	0,43			
	Yüksek lisans ve üzeri ⁽⁴⁾	74	3,42	0,35			

* $p<0.05$

Eğitim durumlarına göre rol beklentilerini ölçülmesi anova testi ile anlamlılık gösterdiği tespit edilmiştir. ($F=55.662$; $p=0.000$; $p<0.05$). Katılımcıların eğitim durumlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası üniversite veya yüksek lisans düzeyindedir. Bunda en önemli faktör araştırmanın yapıldığı yerin Başkent Ankara ve metropol ilçeleri olmasıdır. Katılımcıların eğitim düzeyleri, gelir düzeyleri ve yaptıkları işlere bakıldığında bu durum daha açık bir biçimde görülebilecektir.

Yüksek lisans ve üzeri mezunu olanların ($\bar{X}=3,42$) evlilik rol beklentisi düzeyleri ilköğretim mezunlarına ($\bar{X}=4,26$) ve lise mezunlarına ($\bar{X}=4,06$) göre daha yüksektir. Katılımcıların eşitlikçi düzeyleri eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. ($F=53.504$; $p=0.000$; $p<0.05$). Yüksek lisans ve üzeri mezunu olanların ($\bar{X}=2,23$) eşitlikçi düzeyleri ilköğretim mezunlarına ($\bar{X}=3,76$) ve lise mezunlarına ($\bar{X}=3,48$) göre daha düşüktür. Gruplar arasında scheffe testi ile farklar belirlenmiştir. Bu sonuca göre H_4 hipotezi ölçek geneli ve eşitlikçi alt boyutu öznelinde kabul edilmiştir.

Tablo 9 Katılımcıların Evlilik Rol Beklentisi Düzeylerinin Mesleklerine Göre Farklılaşmasının Belirlenmesine Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutlar	Meslek	n	\bar{x}	s.s	F	p	Scheffe
Eşitlikçi	İşsiz ⁽¹⁾	26	2,92	0,92	8,492	0,000*	(2-3) (2-4)
	Ev hanımı ⁽²⁾	41	3,44	1,08			
	Özel sektör çalışanı ⁽³⁾	227	2,61	0,99			
	Kamu sektörü çalışanı ⁽⁴⁾	104	2,45	0,85			
	Serbest çalışanı ⁽⁵⁾	39	2,76	0,98			
	Diğer ⁽⁶⁾	44	3,13	1,04			
Geleneksel	İşsiz ⁽¹⁾	26	4,64	0,47	4,055	0,001*	(5-6)
	Ev hanımı ⁽²⁾	41	4,67	0,34			
	Özel sektör çalışanı ⁽³⁾	227	4,65	0,42			

		Kamu sektörü çalışanı ⁽⁴⁾	104	4,55	0,42		
		Serbest çalışan ⁽⁵⁾	39	4,43	0,54		
		Diğer ⁽⁶⁾	44	4,77	0,15		
		İşsiz ⁽¹⁾	26	3,78	0,54		
		Ev hanımı ⁽²⁾	41	4,05	0,58		
Evlilik	Rol	Özel sektör çalışanı ⁽³⁾	227	3,63	0,52	11,090	0,000* (2-3)
Beklentisi		Kamu sektörü çalışanı ⁽⁴⁾	104	3,50	0,38		(2-4)
		Serbest çalışan ⁽⁵⁾	39	3,59	0,41		
		Diğer ⁽⁶⁾	44	3,95	0,53		

*p<0.05

Araştırmaya katılanların mesleki durumlarına baktığımızda işsiz, ev hanımı, özel sektör çalışanı, kamu çalışanı ve diğer olarak farklılaştığı görülmüştür. 227 kişi özel sektörde çalışırken 104 kişi kamu sektöründe çalışmaktadır. Kadınlardan sadece 41 tanesi kendisini ev hanımı olarak tanımlamıştır. Katılımcılar arasında işsiz olanların oranlarının da çok düşük olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu evlenen çiftler arasında gelir düzeyi belirli bir noktanın üzerine çıkmıştır. Meslekler bazında evlilik rol beklenti düzeylerinin mesleklerine göre farklı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. (F=11.090; p=0.000; p<0.05).

Ev hanımı olanların (\bar{X} =4,05) evlilik rol beklentisi düzeyleri özel sektör çalışanlarına (\bar{X} =3,63) ve kamu sektörü çalışanlarına (\bar{X} =3,50) göre daha yüksektir. Katılımcıların eşitlikçi düzeyleri mesleklerine göre farkı istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği saptanmıştır. (F=8.492; p=0.000; p<0.05). Ev hanımı olanların (\bar{X} =3,44) eşitlikçi düzeyleri özel sektör çalışanlarına (\bar{X} =2,61) ve kamu sektörü çalışanlarına (\bar{X} =2,45) göre daha yüksektir. Katılımcıların geleneksel düzeyleri mesleklerine göre farkı istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği saptanmıştır. (F=4.055; p=0.001; p<0.05). Diğer meslek sahibi olanların (\bar{X} =4,77) geleneksel düzeyleri serbest çalışanlara (\bar{X} =4,43) göre daha yüksektir.

Bu sonuca göre H_5 hipotezi ölçek geneli, eşitlikçi ve geleneksel alt boyutları özneline kabul edilmiştir.

Tablo 10 Katılımcıların Evlilik Rol Beklentisi Düzeylerinin Gelir Durumlarına Göre Anova Testi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Gelir Durumu	n	\bar{x}	s.s	F	p	Scheffe
Eşitlikçi	1000-5000 TL ⁽¹⁾	161	3,00	1,14	7,165	0,000*	(1-2) (1-3) (1-4)
	5000-8000 TL ⁽²⁾	175	2,62	0,88			
	8000-11000 TL ⁽³⁾	90	2,61	0,93			
	11000 TL ve üzeri ⁽⁴⁾	55	2,41	0,90			
Geleneksel	1000-5000 TL ⁽¹⁾	161	4,72	0,35	5,130	0,002*	(1-2) (1-3)
	5000-8000 TL ⁽²⁾	175	4,58	0,44			
	8000-11000 TL ⁽³⁾	90	4,54	0,48			
	11000 TL ve üzeri ⁽⁴⁾	55	4,59	0,38			
Evlilik Rol Beklentisi	1000-5000 TL ⁽¹⁾	161	3,86	0,58	12,210	0,000*	(1-2) (1-3) (1-4)
	5000-8000 TL ⁽²⁾	175	3,60	0,49			
	8000-11000 TL ⁽³⁾	90	3,58	0,40			
	11000 TL ve üzeri ⁽⁴⁾	55	3,50	0,44			

* $p < 0.05$

Evlilik rol beklenti düzeylerinin araştırmaya katılanların gelir durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. ($F=12.210$; $p=0.000$; $p < 0.05$). Geliri 1000-5000 TL olanların ($\bar{X}=3,86$) evlilik rol beklentisi düzeyleri geliri 5000-8000 TL olanlara ($\bar{X}=3,60$), geliri 8000-11000 TL olanlara ($\bar{X}=3,58$) ve geliri 11000 TL ve üzeri olanlara ($\bar{X}=3,50$) göre daha yüksektir. Katılımcıların eşitlikçi düzeyleri gelir durumlarına göre farkı istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği saptanmıştır. ($F=7.165$; $p=0.000$; $p < 0.05$). Geliri 1000-5000 TL olanların ($\bar{X}=3,00$) eşitlikçi düzeyleri geliri 5000-8000 TL olanlara ($\bar{X}=2,62$),

geliri 8000-11000 TL olanlara ($\bar{X}=2,61$) ve geliri 11000 TL ve üzeri olanlara ($\bar{X}=2,41$) göre daha yüksektir. Katılımcıların geleneksel düzeyleri gelir durumlarına göre farkı istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği saptanmıştır. ($F=5.130$; $p=0.002$; $p<0.05$). Geliri 1000-5000 TL olanların ($\bar{X}=4,72$) geleneksel düzeyleri geliri 5000-8000 TL olanlara ($\bar{X}=4,58$) ve geliri 8000-11000 TL olanlara ($\bar{X}=4,54$) göre daha yüksektir.

Bu sonuca göre H_6 hipotezi ölçek geneli, eşitlikçi ve geleneksel alt boyutları özneline kabul edilmiştir.

4.2. Korelasyon Analizi Sonuçları:

Tablo 3’de modele dahil ettiğimiz veri dağılımının normal dağılım olduğu tespit edilmiştir. . Değişkenler arasında ki ilişkinin anlamlı olduğu sonucu ise tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11 *Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri Arasındaki İlişki*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Eşitlikçi	Geleneksel	Evlilik Rol Beklentisi
Eşitlikçi	1	-0,128*	0,918*
Geleneksel		1	0,277*
Evlilik Rol Beklentisi			1

* $p<0.05$

Değişkenler arasındaki ilişki incelenerek pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Çıkan sonuçlara göre evlilik rol beklentileri ölçeği ile eşitlikçi ($r=0,918$) alt boyutu arasında pozitif yönlü çok yüksek ve geleneksel ($r=0,277$) alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki vardır. Bu sonuca göre H_7 hipotezi kabul edilmiştir.

5. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada bireylerin evlilik rol beklentileri değerlendirilmiştir. Evlilik rol beklentileri ölçeği ile eşitlikçi ($r=0,918$) alt boyutu arasında pozitif yönlü çok yüksek ve geleneksel ($r=0,277$) alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki vardır. Dolayısıyla evlilik rol beklentileri ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

- Eğitim düzeyi arttıkça evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin rol beklentilerinde değişimler yaşanmaktadır. Yüksek lisans ve üzeri mezun olanlar değişen dünyada kadının ev içi rollerinde değişimi normal karşılamaktadır. Dolayısıyla ev içi rollerde cinsiyet farkı gözetimi azalmaktadır. Ev içi rollerin dağılımında eğitim aracılığıyla değişim olabileceği ortaya çıkmaktadır.

- Özel sektör çalışanları ile kamu çalışanları arasında bir kıyaslama yapıldığında özel sektör çalışanlarının rol beklendi düzeyleri kamu çalışanlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu bağlamda kamu çalışanları daha statik bir düzey ortaya koymuşken, özel sektör çalışanları ise daha değişken ve dinamik bir sonuç ortaya koymuşlardır. Mesleklerin kendi dinamik yapıları bireylerin yaşam biçimlerine de nüfuz etmiştir. Özel sektörün daha rekabetçi yapısı aile içerisinde daha uyumlu ve işbirlikçiliğe dönüşürken, kamu sektöründe çalışanların daha formel yaşam biçimleri aile içi rollerde de ön-görülebilirliği talep etmiştir.

- Evliliğin ilk yıllarında eşler arasında daha fazla rol beklentisi eşitlikçi ailelerde daha fazladır. Eşitlikçi ailelerde yaş ilerledikçe rol beklenti düzeyleri düşmektedir. Gelenekselci ailelerde ise yaş ilerledikçe rol farklılaşmasına olan inanç daha da artmaktadır. Dolayısıyla evlilik olgusunun zaman içerisinde çiftleri olumlu anlamda değiştirdiği görülmüştür. Bazı kadınlar ya da erkekler evliliğin ilk yıllarında, genç yaşlarda daha az rol beklentisine sahipken, ilerleyen yaşlarda paylaşım ve diyalog artmakta, evlilikte sorun yaşamaya neden olabilecek rollerde geçişkenliklere karşı tahammül sınırı yükselmektedir. Daha genç yaşta erkekler ekonomik kararları kendilerinin alabileceğini düşünürken ilerleyen yaşlarda bu kararın ortak alınması gerektiğine doğru evrilebilmektedir.

- Evlendikten sonra eşlerin ebeveynlerine yakın yerde oturmasını, erkeğin ailesi ile birlikte yaşamak gerektiğinde kadının erkeğin kararları doğrultusunda yaşam tarzını değiştirmesi, dini bayramlarda önce erkeğin ailesinin ziyaret edilmesi gibi konularda geleneksel aileden gelenlerle çekirdek aileden gelenler arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılaşmada sadece erkeklerin değil kadınlarında yetiştikleri aile biçimlerine göre farklılaştığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlara bakıldığında geniş ailede

yetişmiş kişiler bayram ziyaretleri, geniş aile ortamında yaşamlarını sürdürme gibi konularda çekirdek ailede yetişenlere göre daha istekli görünmekte. Ancak bu eğilimlerin gözle görülür biçimde azalmaya başladığı da görülmektedir. Bu azalmada birçok sebep etken olmaktadır. Toplumsal değişim bu nedenlerin en önemlilerinden olmakla birlikte kişilerin çalışma biçimleri, ev ortamları, yaşam biçimleri de bu farklılıkları etkilemektedir.

- Araştırma bulguları arasında erkeklerin uyandıklarında kahvaltılarının kadınlar tarafından hazırlanmış olmasını bekledikleri gibi çamaşır yıkamak, temizlik yapmak ya da yemek pişirmek gibi işlerinde kadınlar tarafından gerçekleştirilmesini beklemekte. Eşitlikçi aile profili çizen çiftlerde erkeklerde bu beklentiler gelenekselcilere nazaran biraz daha düşük olarak görülse de henüz belirgin bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Günümüz Türk toplumunda aile içi rol beklentilerinde görülür düzeyde beklentiler artmaktadır. Eğitimli, kentli ve gelir düzeyi daha yüksek kadınların beklenti düzeyleri daha yüksek olarak görülmüştür. Aslında bahsettiğimiz kadınların kendilerine eş olarak seçtikleri erkeklerde aynı sosyo-kültürel bağlama sahip olduklarından dolayı onlarda da aynı beklentiler mevcuttur. Geleneksel aile içi rollerin aşındığı, eskiyen ve toplumsal aktörlerin doyumlarına hizmet etmeyen rollerin yerinden oynadığı, bunun yerine çiftler arası iletişim, diyalog ve paylaşımın daha da arttığı görülmüştür. Kadınların sosyal medya hesaplarını kendi istedikleri biçimde yönetebilmeleri, istedikleri görselleri paylaşabilmeleri, bunları eşlerinin görüşlerini almadan yapabilmeleri gibi farklı sorularla birlikte aileye dışarıdan gelecek sorunlar karşısında aileyi korumanın erkeğin görevi olduğu gibi farklı sorular sorulmuştur. Araştırmada bu sorularla birlikte erkek ve kadının toplumsal dönüşümü de ortaya konmuştur.

Çalışmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu özellikler genişletilerek (bekâr olan, boşanmış olan vs.) kişilerin tercih edilmesi yeni bilgilerin elde edilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca çiftlere yönelik evlilik öncesi eğitimlerle evlilik rol beklentileri kapsamlı bir şekilde incelenerek olası problemlerin ortaya çıkmasının önüne geçilebilir. Aynı zamanda aile danışmanlarından da evlilik rol beklentileri konusunda destek alınabilir.

Kaynakça

- Aydın, M. A. (1989). Aile. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 1). içinde TDV Yayınları.
- Blundell, J., McNeill, P., & Griffiths, J. (2003). *Sociology As: The Complete Companion*. Nelson Thornes Ltd; New edition.
- Collier, R. (1995). *Masculinity, Law and the Family*. Routledge.
- Collins, R. (1988). *Sociology of Marriage The Family. Gender, Love and Property*. Nelson Hall.
- Davies, M., & Tivey, S. (2017). *WJEC Eduqas GCSE Sociology: Student Book*. Illuminate Publishing.
- Fındıkoğlu, Z. (2011). Türk Aile Sosyolojisi. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 11(3-4), 252-282.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.)*. Boston: Pearson.
- Golombok, S. (2015). *Modern Families: Parents and Children in New Family Forms*. Cambridge University Press.
- Hill, S. A. (2011). *Families: A Social Class Perspective (Contemporary Family Perspectives)*. SAGE Publications.
- Kasapoğlu, A. (2011). Aile Sosyolojisinde Kuramsal Yaklaşımlar ve Nedenleri. A. Kasapoğlu, & N. Karkiner içinde, *Aile Sosyolojisi* (s. 2-26). Eskişehir: AÖF Yayınları.
- Kıray, M. (1982). "Küçük Kasaba Kadınları". N. Abadan içinde, *Türk Toplumunda Kadın*. İstanbul: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Köksal, B., & İlhan, T. (2018). Evlilikte Rol Beklenti Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal of Education*, 300-319.
- Macionis, J. J. (2022). *Sosyoloji*. Nobel Yayıncılık.

- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (D. K. Osman Akınhay, Çev.) Bilim ve Sanat Yayınları.
- Parsons, T. (1954). *Essays in Sociological Theory*. New York: The Free Press.
- Richman, N., & Landsdown, R. (1988). *Problems of Preschool Children*. John Wiley& Sons.
- Rodger, J. (1996). *Family Life and Social Control a Sociological Perspective*. London: Red Globe Press London.
- Swartz, D. (2011). *Kültür ve İktidar Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi*. (E. Gen, Çev.) İstanbul: İletişim yayınları.
- TDK. (2023, 01 02). Aile.
- Turan, R. (1992). Osmanlıların Kuruluş Yıllarında Türk Ailesi. B. A. Kurumu içinde, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi* (s. 74-83). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Türkdoğan, O. (1991). Aile Sosyolojisi Modeli. *Türk Aile Ansiklopedisi* (s. 24). içinde T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- White, J. M., & Klein, D. (2007). *Family Theories*. Sage Publication 3rd edition.
- Yasa, İ. (1966). *Ankarada Gecekondü Aileri*. Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı.